

5. Кочан І. М. Словотвірні норми і термінологія. *Термінологічний вісник*. 2013. Вип. 2 (1). С. 202–209.
6. Мисак Р., Мисак О., Огерчук С. Навчальний тлумачний словник-мінімум базових медичних термінів: засади укладання та структура. *Проблеми української термінології: збірник наук. праць XIV Міжнародної наукової конференції, 29 вересня – 1 жовтня 2016 р.* Львів, 2016. С. 25–30.
7. Місник Наталія, Симоненко Людмила. Про «стан здоров'я» мови медицини. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2002. № 453. С. 262-269.
8. Особливості англійської медичної термінології: Навч.-метод. посібник для самостійної роботи слухачів / Уклад. Г. А. Швецова. Харків: ХМАПО, 2019. 23 с.
9. Пиріг Л. Українська мова у сфері медицини в Україні – минуле і сучасність. *Праці Наукового товариства імені Шевченка*. 2014. Т. 38: Лікарський збірник. Медицина і біологія. Т. 24. С. 110–116.
10. Російсько-українсько-англійський словник-розмовник для фахівців медичних спеціальностей / Уклад. Я. В. Андрейко, О. О. Долгопол, В. В. Христиненко. Харків: ХМАПО, 2017. 46 с.
11. Томіленко Л. М. Галузева лексика в «Російсько-українському словнику» за редакцією А. Кримського та С. Єфремова: спроба цілісного аналізу. *Мовознавство*. 2020. № 2. С. 42–58.
12. Українська мова як засіб професійного спілкування медика (актуальні проблеми сучасного медичного термінознавства): навч. посіб. / Уклад. Г. П. Красівська. Вінниця: ВНМУ імені М. І. Пирогова, 2016. 48 с.

УДК 53.087.44

Кірик Т.В.

**ПЗВО «Київський медичний університет»
СВІТОВІ ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗМІНИ ТА ВИКЛИКИ ДО МЕДИЧНОЇ
ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Серед причин перетворення чергової атаки вірусів на популяцію Homo Sapiens Sapienses (це точне таксономічне визначення) у справжній катаклізм з назвою «пандемія CoViD-2019 можна назвати не тільки посилення деструкції довкілля, а й появу інформаційних засобів з ще неусвідомленим колосальним впливом на нас усіх. Потік інформації та дезінформації набагато перевищує наші спроможності до його сприйняття і критичного аналізу. Подальший текст має на меті привернути увагу потенційних читачів до малопомітної на тлі пандемічних повідомлень у ЗМІ й наукових виданнях факту початку переходу від старих уявлень про завдання освіти, наук і технологій до цілковито нових, що дають надію на перемогу над епідеміями, пандеміями і навіть глобальними колапсами.

У центрі уваги буде аналіз еволюції *парадигми* діяльності всієї науково-освітньої сфери і вивчення ознак тих інновацій та змін, які дають змогу передбачити найбільш імовірний розвиток медичної освіти і практики в найближчі декади ХХІ ст. Шукатимемо розв'язки проблем сьогодення і прогнозованого майбутнього, використовуючи методи інтегрального мультидисциплінарного аналізу із залученням нової інформації. Нам потрібні не привабливі й дуже численні «фейки», а відкриття тих молодих наук, що мають найбільші досягнення у вивченні людини в цілому та виявленні законів змін та діяльності її головного мозку і нервової системи. Інформаційною базою будуть наукові публікації

українських і зарубіжних науковців ([1; 2; 5-7] та ін.)

Спершу нагадаємо, що за порівняно короткий період становлення і розвитку індустріального способу виробництва і використання матеріальної і духовної продукції сформувався могутній за своїм впливом переконання в тому, що машини і технології слід розглядати єдиним надійним і незамінним засобом вирішення всіх проблем. Воно не було б таким руйнівним для людства і біосфери в цілому, якби не скеровувалося на винайдення, виготовлення, масове тиражування усе більш досконалих і дорогих засобів оборони і нападу. Тут щорічні світові витрати досягли астрономічного рівня — щороку понад 2 трильйони доларів США.

Наші тези скеровані проти індустріальної науково-освітньої парадигми. Серед багатьох наслідків її утвердження ми вбачаємо появу і поширення аномальних індикаторів і показників якості та досконалості університетів. Як відомо, у цій темі в світі домінують «академічні рейтинги університетів», де на чільних позиціях перебувають заклади США, Великобританії та Німеччини, орієнтовані саме на важливі для нападу і оборони фундаментальні дослідження й конвертацію їх результатів у все більш дорогі і досконалі засоби не тільки масового, а й прицільно-вибіркового знищення. Серед університетів-лідерів є й такі, чий річний бюджет переважає всі витрати України на вищу освіту.

Так сталося, що у своєму прагненні прискорити перетворення України в члена Європейського Союзу наші керівники України вимагають від викладачів університетів активно змагатися саме з цими закладами, у колі яких вже давно виникли наукові журнали монопольного характеру — Nature, Science, Cell, PLOS one та ін. Для публікації однієї статті в цих та трохи нижчих за рангом журналах середній за своїми заробітками доцент українського закладу вищої освіти змушений витратити мало не піврічний заробіток. Подвійно прикро те, що навіть зараз, коли світ розпочав змінювати науково-освітню парадигму, в Україні набрала повних обертів «хіршеманія», вимоги до високих показників «цитованості» і т.д. Обґрунтована критика сучасних збочень в оцінці якості статей і праці викладачів ЗВО України наведена у [5].

Ми додамо до матеріалу цієї статті факт відмови керівників Китаю від «хіршеманії» на підставі того, що вона зумовила незаперечне зниження наукової цінності статей китайських науковців і переповнення їх недостовірною інформацією.

З огляду на вказаний новий тренд в оцінці наукової продукції висловимо сподівання, що пандемія CoViD-2019 може мати й корисні наслідки в аспектах зміни пріоритетів мислення сучасної популяції Номо, зокрема, в усвідомленні необхідності скерування більшої частини вказаних грандіозних ресурсів на порятунок людства, на його захист від майбутніх і, можливо, ще небезпечніших пандемій та інших загроз. І в цих нових умовах людство неминуче змушене буде відмовитися від ядерно-ракетної істерії й сконцентруватися на охороні здоров'я, на удосконаленні медицини ([2] та ін.).

Найбільш виразною ознакою відмови від старих парадигм ми вважаємо появу у березні 2020 року першого в історії людства рейтингу досконалості університетів Impact Ranking 2020 [8], що спирається на екологічну парадигму, оцінюючи заклади за їхніми успіхами у виконанні «17 цілей для сталого розвитку». Цей великий документ був прийнятий в ООН у 2015 році й пізніше трансформувався у закони, які діють у переважній більшості держав світу.

Доцільно назвати цей новий рейтинг «екологічним», адже він ставить у

центр вимог до університетів їх екозахисну діяльність. Він коротший від китайських чи інших академічних рейтингів, але містить аж 10 закладів України (3 з Харкова, по 2 з Києва і Львова, а також з Сум, Острога і Чернігова). Екологічні критерії досконалості настільки специфічні, що в цей «екорейтинг» увійшло усього 2 заклади з Німеччини. Детальніша інформація для всіх країн, що входять у новий екорейтинг, вказана нами у Таблиці 1.

Таблиця 1

Перелік країн і кількість їхніх ВЗО, що входять у *The Times Higher Education Impact Rankings 2020*

Кількість закладів	Країна / країни	Кількість закладів	Країна / країни
63	Японія	18	Ірак
47	Росія	17	Іран
36	Туреччина	16	Франція, Південна Корея, Мексика
34	Великобританія	13	Малайзія, Чилі
32	Іспанія	11	Колумбія
31	США	10	Україна, Італія, Португалія
30	Бразилія	9	Китай, Індонезія, Ірландія
31	Мексика	7	Фінляндія, Нова Зеландія, Румунія
26	Індія	6	Угорщина, Перу, Еквадор
24	Тайвань	5	Бангладеш, Йорданія, Польща, Саудівська Аравія, Туніс, Чехія
23	Єгипет, Пакистан	4	Алжир, Латвія, Ліван, Нігерія, Нідерланди, Південна Африка, Словаччина, Філіппіни
21	Австралія	3	Гана, Греція, Гонконг, Кіпр, Бахрейн, Швейцарія,
19	Канада, Таїланд	2	Азербайджан, В'єтнам, Данія, Ісландія, Казахстан, Кіпр Північний, Марокко, Німеччина, Об.Араб.Емірати, Палестина, Швеція, Шрі-Ланка,
		1	Австрія, Афганістан, Аргентина, Бельгія, Болгарія, Боснія-Герцеговина, Венесуела, Ізраїль, Катар, Кенія, Коста-Ріка, Кувейт, Макао, Норвегія, Пуерто-Ріко, Словенія, Узбекистан, Уругвай, Ямайка,

Чи не найбільшою відміною вказаного рейтингу від усіх попередніх є значна присутність у ньому вищої освіти з арабського світу. Раніше вони були відсутні цілковито. Ми ж можемо радіти не тільки перевагою над Німеччиною чи навіть Китаєм, а й тим, що серед 10 українських закладів є Національний фармацевтичний університет з Харкова.

Ми вважаємо зміну парадигми насамперед у медичній сфері не тільки доцільною, а й обґрунтованою історично. Еволюція вищої освіти свідчить про дуже давню лідерську позицію теоретичної і практичної медицини. Вже при першому зверненні до історії європейської університетської освіти вражає факт обов'язкової присутності у старовинних закладах медичного відділення і навіть садів для вирощування частини майбутніх ліків. Наприклад — влада містечка

Монпельє на півдні Франції надала закладу право готувати лікарів у 1180 році, а правників, теологів і філософів аж на 109 років пізніше. Набагато старший італійський університет в Салерно, в якому провідна для Європи медична школа зросла ще у VIII — IX століттях зі спілки лікарів, пов'язаних зі шпиталем при славетному монастирі Монтекассіно. За подальші сторіччя університети перестали відігравати роль головних колисок молодих лікарів, адже в усіх великих і середніх державах сформувався спеціалізований сектор вищої освіти з характерною пірамідальною структурою, на вершині якої перебувають медичні університети.

Настання XXI ст. відзначене надходженням чергової виробничої революції, яка особливо радикально вплинула на створення і поширення інформації, що ліквідувала монополію вчителів шкіл і викладачів ВЗО на повідомлення учням і студентам фактів, дат, текстів книг та іншої інформації. Ми переважно навчаємо зараз представників «покоління Z», які з раннього дитячого віку оперували з яскраво-екранними невеликими міні-комп'ютерами, отримуючи можливість бачити щось цікаве для них, обране з мільярдів сторінок текстів і, схоже, зі ще більшої кількості зображень. Технологічний прогрес щороку породжує все нові й нові терміни, тому авторитет доцента чи й професора може зазнати зниження у разі їх небажання використовувати нову інформацію і намагання спиратися тільки на книги та інші видання, які заслуговують прикметника «класичні».

Слід визнати, що становище викладачів соціогуманітарних дисциплін постійно ускладнюється саме через посилення потоку цілковито нової інформації, яку нам необхідно використовувати в навчальному процесі. Наприклад, майбутнім лікарям ми не можемо викладати історію філософії, яка доцільна на філософському факультеті того чи іншого національного університету. Нам необхідно «озброїти» молодь кращими досягненнями філософів (насамперед — засадами аналізу і знанням головних законів) і без зволікання надати приклади їх використання.

У подальшому тексті коротко викладемо наш досвід ознайомлення студентів з новітніми світоглядними уявленнями про *трансгуманізм* і *ноогуманізм* з доведенням переваг другого над першим.

Ноогуманізм ми вважаємо найбільш перспективним світоглядом для сучасного людства, що загнало себе в індустріальну безвихідь і продовжує посилювати екологічні та інші загрози для свого існування. Однак, у світі ідей він ще не завоював незаперечного лідерства і повинен змагатися з кількома конкурентами. Серйозний суперник — трансгуманізм. Це порівняно молоде вчення про можливість “удосконалення людини і подовження її життя”. Його поява на Заході зумовлена поєднанням двох явищ:

1) усвідомленням неминучості всепланетного цивілізаційного колапсу у разі продовження індустріального розвитку;

2) винайденням групи цілком нових технологій та створенням апаратури для прямого поєднання штучних конструкцій з нервовою та іншими системами людини.

Зростає кількість прихильників проголошеної трансгуманістами можливості легкого здійснення більшості мрій людини про здоров'я, щастя і навіть безсмертя через поліпшення «природної людини» за рахунок штучних засобів.

Однак, якщо неупереджено поглянути на всю «штотвахнину» навколо ідеї штучно-технологічного удосконалення людини заради «щастя і безсмертя», то достатньо виразно помітне явище «фондрайзингу» — гонитви за фінансами та іншими ресурсами олігархів та інших найбільш впливових осіб.

Обіцянкою отримання спершу чудодійних лікувальних засобів з подальшим гарантуванням безсмертя переважна більшість незалежних спілок трансгуманістів й справді отримує бажане, викликає увагу й допомогу ЗМІ, опиняється у колі загального зацікавлення, що тішить їх самолюбство і робить життя «щасливішим». На цей рух до вдосконалення людини накладаються більш серйозні плани оборонно-стратегічного характеру кількох провідних держав Заходу (США, Ізраїлю та інших) досягти переваги над можливими супротивниками через поглиблені дослідження мозку людини і створення «штучного інтелекту» для управління перспективними видами зброї.

У секторі теорії і практики “штучного інтелекту” зміни наростають вражаюче швидко. Практично щотижня приходять повідомлення про чергові досягнення ШІ завдяки використанню програм прискореного самонавчання у створенні пейзажів і портретів, музичних творів, літературних есе чи оповідань на основі кількох фраз для орієнтування і т.д. Справа вже дійшла до застосування настільки досконалих програм, що ШІ спромігся шляхом аналізу текстів десятків тисяч статей з теми «Сучасні акумулятори» мало не миттєво скомпонувати велику і прекрасно структуровану монографію з аналізом та узагальненням цієї величезної інформації. Очевидно, що так само швидко і якісно люди, які внесли ці тисячі матеріалів у базу даних ШІ, не могли б виконати подібне завдання.

Поза полем уваги теоретиків трансгуманістичного «поліпшення» людини лишаються пошуки відвернення засобів наближення глобальних загроз для людства — екологічного та іншого колапсів. У наших останніх статтях в провідних часописах України ([3; 4] та ін.) ми пропагуємо факт винайдення в Україні екологічно нешкідливих виробництв і процесів, які доцільно назвати «ноотехнологіями» та увести для них найвищий — сьомий технологічний уклад. Компактно висловити ці наші твердження ми спробували через авторське графічне представлення найбільш перспективних понять для вищої школи XXI ст.

Його перший варіант у вигляді рисунку з тегамі, оприлюднений у [4], а новіший ще недостатньо відрізняється від попереднього, тому ми його не наводимо у цих тезах. Обмежимося зауваженням, що концепт "ноосфера", якій лишається лідером в усьому сучасному українському ноолексиконі, поділяє вказану схему тегів на дві частини. Більша включає ультра-важливі терміни зі сфери гуманітарних наук — ноосимбіоз, ноомислення, ноокультура, ноофілософія та ін. Менша за лексичним обсягом містить терміни зі світу раціональності, виробництва, матеріального та іншого забезпечення. Центральним серед них ми вважаємо поняття "ноотехнології", адже без їх перемоги над індустріальними виробництвами неможливо реалізувати узгоджену з потребами біосфери економіку і побудувати ноосупільство — основу ноосфери.

Звертаючись до студентів з нашим аналізом сьогодення і майбутнього, ми вказуємо на потенційну шкідливість тих матеріалів ЗМІ, автори яких називають штучний розум головним ворогом людини. Ми ж наголошуємо на перспективу і необхідність звернення до ноотехнологій і ноонаук як головної бази ноогуманізму. На цій основі можливе позитивне поєднання потенціалу штучного інтелекту з ноорезультатами фундаментальних досліджень задля зростання фахової компетентності десятків і сотень тисяч молодих лікарів, яких готують українські і зарубіжні вищі школи.

На щастя, генетичний архетип мислення і поведінки українців в цілому скерований на несприйняття агресивного індивідуалізму, він проти вславлення

досягнення багатства за будь-яку ціну та ін. Автор та колеги в ПЗВО «Київський медичний університет» під час навчальної і виховної роботи діють саме в цьому стратегічному напрямі, адже висока якість і справжня безпека життя можливі тільки для всього соціуму на засадах дотримання справедливості, доброти і порядності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голдберг Э. Парадокс мудрости. Научное опровержение "старческого слабоумия". Революционный взгляд на мышление человека / Э. Голдберг ; пер. с англ.: [Л. А. Афанасьева](#). – М. : Поколение, 2007. – 381 с
2. Казаков В.Н. Размышления о медицине (философия естествознания), Книга первая / В.Н. Казаков. — Донецк: изд-во «Ноулидж» (Донецкое отделение), 2010. — 419 с.; Будущее медицины (что нас ждет завтра). Книга вторая / В.Н. Казаков. — Донецк: изд-во «Ноулидж» (Донецкое отделение), 2011. — 551 с.
3. Кірик Т.В. Філософсько-освітній аналіз первинної еволюції концепту "неогуманізм" / Т.В. Кірик // Вища освіта України. — 2015. — №2. — С. 21-37, 104, 107-108
4. Кірик Т. Філософія освіти про ноолексикон для вищої школи XXI ст. / Т. Кірик // Вища освіта України. — 2017. — №1. — С. 30-36, 87, 90-91
5. Корсак К.В. Вища освіта в умовах шкідливих інформаційних епідемій / К.В. Корсак // Вища освіта України. — 2018. — №3. — С. 39-46, 86, 91
6. Уилсон Э. Хозяева Земли. Социальное завоевание планеты человечеством. — СПб.: Питер, 2014. (URL: <https://www.litmir.me/br/?b=250777&p=31>)
7. Ernst Ulrich von Weizsacker, Anders Wijkman (2018). Come On! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet. A Report to the Club of Rome. — Springer.
8. The Times Higher Education Impact Rankings (URL: https://www.timeshighereducation.com/rankings/impact/2020/overall#!/page/30/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/undefined)

УДК: 378.4:004.771

Ковальова О.М., Іванченко С.В.

Харківський національний медичний університет **ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНІ МОДЕЛІ ОВОЛОДІННЯ** **КЛІНІЧНИМИ ДИСЦИПЛІНАМИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Розглянуто перспективи використання інтерактивних методів та новітніх технологій у процесі викладання клінічних дисциплін у закладах вищої освіти. Проаналізовано стан, проблеми і перспективи розвитку дистанційної освіти як нової форми навчання XXI століття в умовах глобальної пандемії COVID-19. Описано досвід впровадження нової технології навчання, як одного із методів активного оволодіння навичками лікаря в умовах обмеження контактів з хворими.

Ключові слова: *інтерактивні методи, дистанційне навчання, освітні ресурси, інтернет-технології.*

Prospects for the use of interactive methods and new technologies in the teaching of clinical disciplines in higher education institutions are considered. The state, problems and prospects of distance education development as a new form of education of the XXI century in the conditions of the global pandemic COVID-19 are analyzed. The experience of introduction of new technology of training as one of methods of active mastering of skills of the doctor in the conditions of restriction of contacts with patients is described.